

Kratke ekonomsko-finančne analize

Tehnični prikaz sprememb v strukturi salda blagovne menjave v obdobju 2021–2022

Avtorica: Noemi Matavulj

April 2023

BANKA

SLOVENIJE
EVROSISTEM

Zbirka: Kratke ekonomsko-finančne analize

Naslov: Tehnični prikaz sprememb v strukturi salda blagovne menjave v obdobju 2021–2022

Avtorica: Noemi Matavulj

Številka: april 2023

Leto: 2023

Kraj: Ljubljana

Izdajatelj:
Banka Slovenije
Slovenska 35, 1505 Ljubljana, Slovenija
www.bsi.si

Elektronska izdaja:

<https://www.bsi.si/publikacije/raziskave-in-analize/kratke-ekonomsko-financne-analize>

Mnenja in zaključki, objavljeni v prispevkih v tej publikaciji, ne odražajo nujno uradnih stališč Banke Slovenije ali njenih organov.

Uporaba in objava podatkov ter delov besedila sta dovoljeni le z navedbo vira.

© Banka Slovenije

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 148613891
ISBN 978-961-6960-78-6 (PDF)

Kazalo

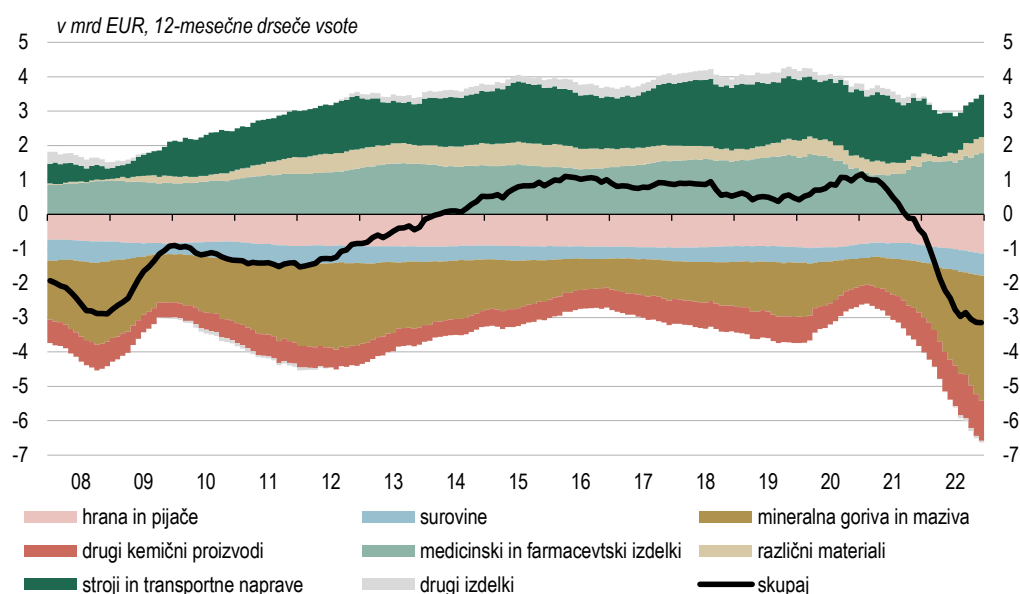
Uvod	4
1 Spremembe v strukturi salda blagovne menjave po skupinah blaga	5
2 Spremembe v geografski strukturi salda blagovne menjave	9

Saldo blagovne menjave je bil po podatkih plačilne bilance – potem ko se je presežek leta 2021 zmanjšal za 1,5 mrd EUR, na 880 mio EUR – lani v globokem primanjkljaju v vrednosti 2,3 mrd EUR. Izrazite spremembe v vrednosti in strukturi salda so večinoma posledica cen energentov, upada proizvodnje avtomobilov in poslovanja farmacevtske industrije. Cene energentov na svetovnih trgih so se močno povišale že v drugi polovici leta 2021, ko se je po sprostitvi omejitvenih ukrepov začela hitra rast povpraševanja, z izbruhom vojne in uvedbo sankcij proti Rusiji pa so dodatno poskočile. Povečanje primanjkljaja v menjavi energentov je bilo lani tako izrazitejše kot v preteklih letih, saj se je poleg nafte močno povečala tudi vrednost uvoza plina in električne energije. Med trgi izstopata povečanje uvoza energentov iz Savdske Arabije in obrat v saldu menjave z Rusijo. S krizo v evropski avtomobilski industriji sta se močno zmanjšala domača proizvodnja in izvoz avtomobilov, kar je poglobilo primanjkljaj v blagovni menjavi z evrskim območjem. Večje poslabšanje salda je omejil predvsem močnejši izvoz zdravil in drugih farmacevtskih izdelkov, opazno vlogo pa je imel tudi močno povečan reeksport energentov na Hrvaško.

Uvod

Namen analize je tehnični prikaz vzrokov za obrat v saldu blagovne menjave v obdobju 2021–2022, pri čemer so ti razdeljeni po skupinah proizvodov in geografsko. Presežek v slovenski blagovni menjavi s tujino je po plačilnobilančnih podatkih leta 2021 usahnil za 1,5 mrd EUR, na 880 mio EUR, lani pa se je po dolgem obdobju presežkov prevesil v 2,3-milijardni primanjkljaj. Po prilagojenih podatkih SURS je primanjkljaj znašal 3,2 mrd EUR, leta 2008, ko je bilo gospodarstvo večino leta v pregrevanju, pa

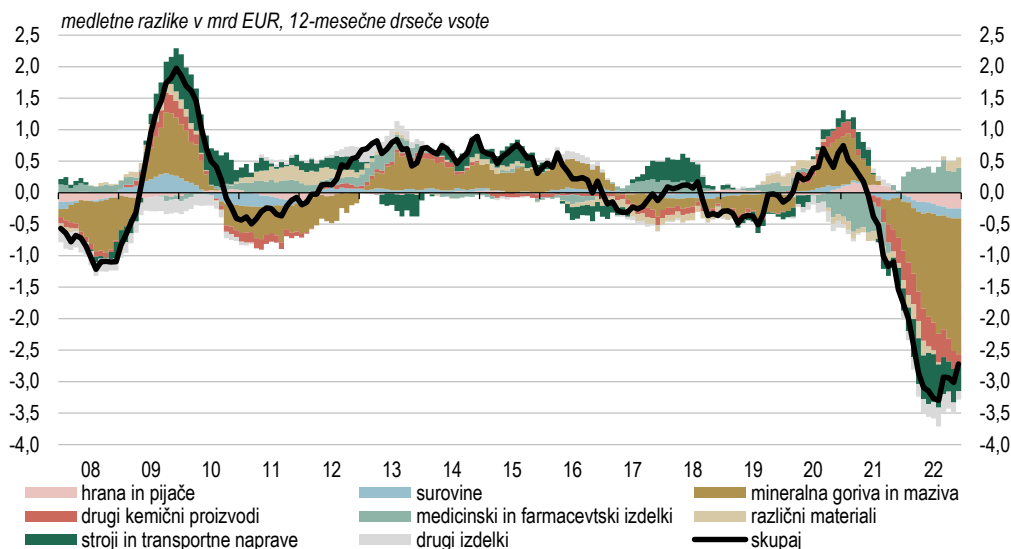
Slika 1: **Struktura salda blagovne menjave po skupinah blaga**

Opomba: Brez menjave medicinskih in farmacevtskih proizvodov s Švico ter uvoza organskih kemičnih proizvodov iz Švice in Kitajske.

Viri: SURS, preračuni Banke Slovenije.

Slika 2: Prispevki skupin blaga k spremembi salda blagovne menjave

Opomba: Brez menjave medicinskih in farmacevtskih proizvodov s Švico ter uvoza organskih kemičnih proizvodov iz Švice in Kitajske.

Viri: SURS, preračuni Banke Slovenije.

2,9 mrd EUR (slika 1).¹ Lanski močan nihaj navzdol je bil tako kot v nekaterih prejšnjih primerih večinoma posledica gibanja cen na svetovnih trgih energentov in surovin, le da je bil tokrat ob kombinaciji izrazitega pospeška v cenah in močnega domačega povpraševanja najizrazitejši do zdaj (slika 2).

1 Spremembe v strukturi salda blagovne menjave po skupinah blaga

Po skupinah blaga je bil glede na podatke SURS² obrat v saldu blagovne menjave s presežka v primanjkljaj večinoma posledica povečanega primanjkljaja v menjavi goriv in maziv.

Vrednost uvoza goriv in maziv se je lani povečala na 7,9 mrd EUR, kar je še enkrat toliko kot ob prejšnjem vrhu leta 2012. K povečanju je največ prispeval za 3,0 mrd EUR (154,1 %) večji uvoz nafte in naftnih derivatov, pri čemer je bila njihova povprečna cena na enoto, izračunana kot razmerje med vrednostjo uvoza in neto maso, višja za 86,1 %, količina kupljenih derivatov pa za 36,4 % (slika 3).³ Povečanje uvoza električne energije je bilo 1,1-milijardno (124,9 %), pri čemer so bili lanski pogoji za domačo proizvodnjo

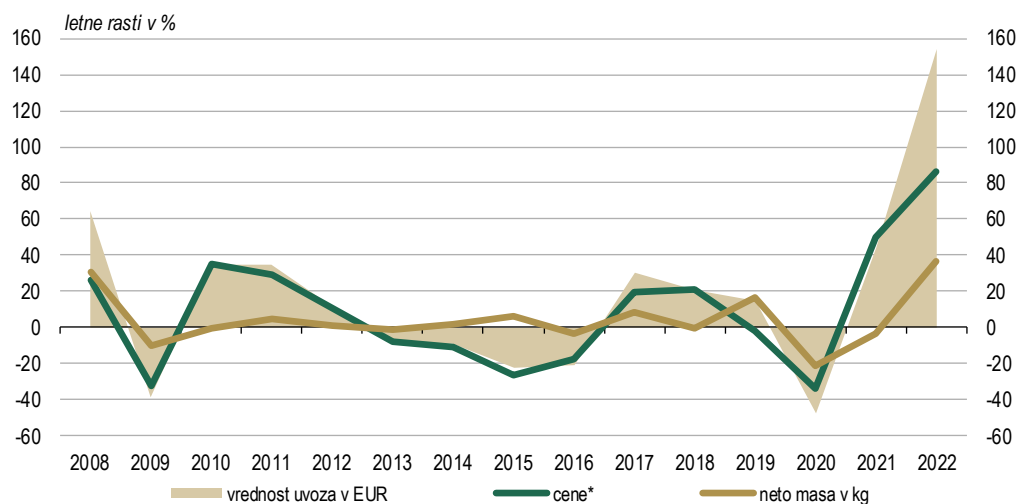
¹ Po podatkih SURS – iz katerih sta zaradi lažje primerjave s podatki plačilne bilance izključena menjava medicinskih in farmacevtskih proizvodov s Švico ter uvoz organskih kemičnih proizvodov iz Švice in Kitajske – je blagovni presežek prešel v 430-milijonski primanjkljaj že leta 2021. Metodološke razlike med statistiko zunanje trgovine (SURS) in statistiko plačilne bilance so opisane v okvirju 4.1 publikacije *Gospodarska in finančna gibanja, oktober 2018*.

² Uporabljena je klasifikacija SMTK, iz katere sta izključeni menjava medicinskih in farmacevtskih proizvodov s Švico ter uvoz organskih kemičnih proizvodov iz Švice in Kitajske.

³ Količinski uvoz nafte oziroma njenih derivatov se je lani prvič po dveh letih povečal zaradi hitre rasti povpraševanja po sprostitvi omejitvenih ukrepov, reeksporta prek Luke Koper in širitve poslovanja Petrola na Hrvaškem.

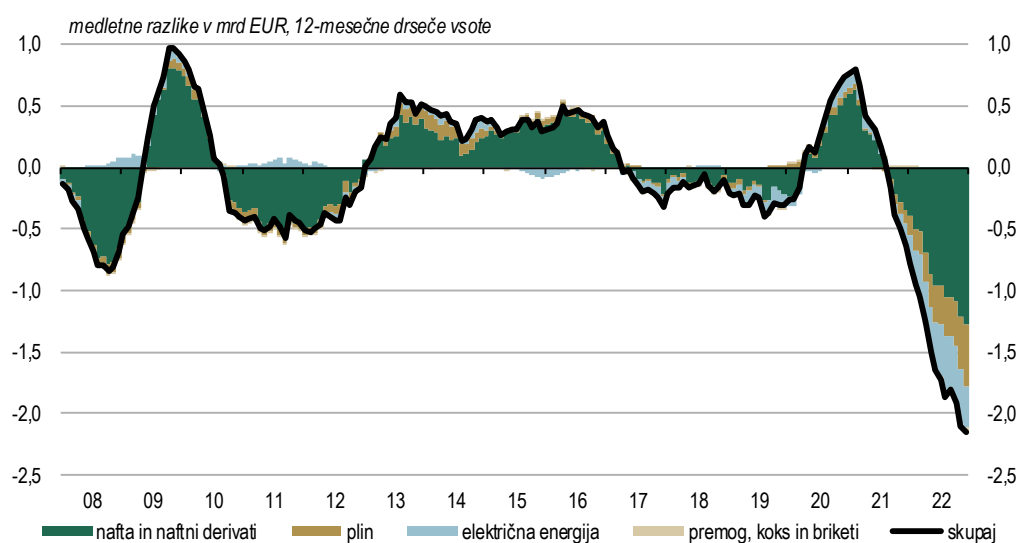
neugodni zaradi suše, varčevanja s premogom in rednega remonta v jedrski elektrarni, povečanje plina pa je bilo 650-milijonsko (230,1 %). Geografsko je bil prevladujoči razlog v večjem uvozu energentov iz Italije, Rusije, Savdske Arabije in Avstrije, opazneje pa se je okrepil tudi nakup iz Hrvaške. Lani se je drugo leto zapored močno povečal tudi reeksport energentov (za 2,6 mrd EUR, na 4,2 mrd EUR), predvsem nafte in njenih derivatov ter električne energije, kjer izstopata Italija in Hrvaška. To je v primeru derivatov povezano s širitvijo poslovanja družbe Petrol na Hrvaškem, v primeru električne energije pa s povečanim prenosom prek slovenskega omrežja v Italijo.

Slika 3: Uvoz nafte in naftnih derivatov

Opomba: * Povprečna cena je izračunana kot razmerje med vrednostjo uvoza in neto maso v kg.
Viri: SURS, preračuni Banke Slovenije.

Slika 4: Letne spremembe salda menjave mineralnih goriv in maziv

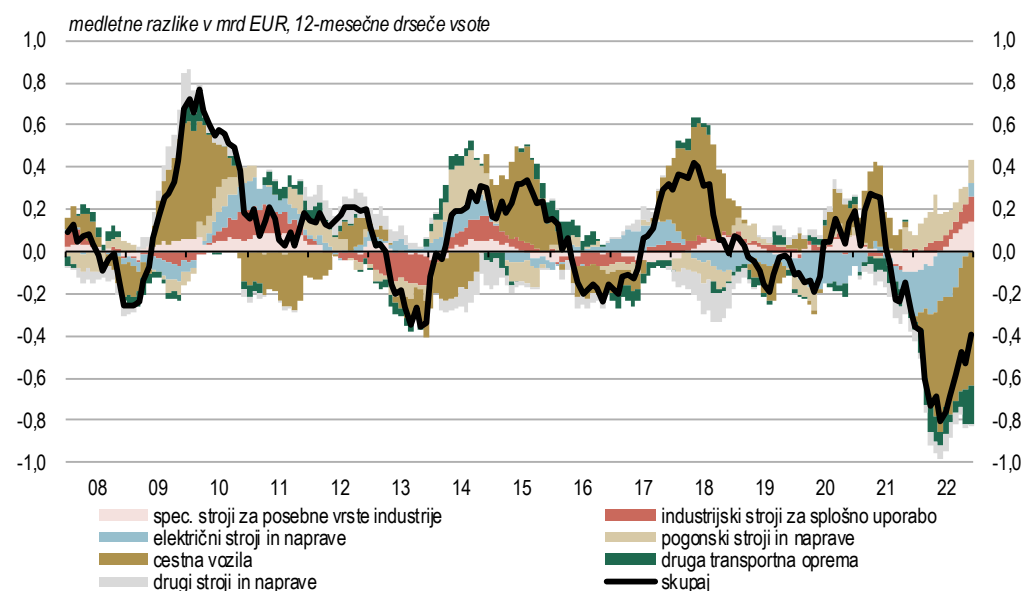
Viri: SURS, preračuni Banke Slovenije.

Povečanje primanjkljaja v menjavi goriv in maziv je bilo lani izrazitejše kot v preteklih letih (2,2-milijardno), na kar je vplival tudi bistveno večji primanjkljaj v menjavi plina in električne energije (slika 4). Hkrati se je primanjkljaj v menjavi nafte in naftnih derivatov poglobil za 1,3 mrd EUR, kar je za 620 mio EUR več kot leta 2008, ko je bila cena sodčka nafte Brent, preračunana v evrih, v primerjavi z letom 2022 nižja za 31,1 %.

K poslabšanju salda blagovne menjave je prispeval tudi vse manjši izvoz cestnih vozil, kar je povezano z upadom prodaje avtomobilov v Evropi.

Presežek v menjavi strojev in transportnih naprav se je lani drugo leto zapored močno zmanjšal in bil najmanjši v skoraj desetih letih. Znašal je 1,2 mrd EUR, kar je 390 mio EUR manj kot pred letom (slika 5). Prevladujoči razlog je za 635 mio EUR manjši presežek v menjavi cestnih vozil, saj se je njihov uvoz zaradi povišanja cen povečal za 450 mio EUR (13,2 %), na 3,9 mrd EUR, s čimer se je približal vrednostim pred pandemijo.⁴ Hkrati je bil izvoz manjši za 4,1 %, v primerjavi z letom 2019 pa za 14,6 % oziroma 730 mio EUR, kar sovпада z zmanjševanjem števila prvih registracij osebnih vozil v EU, ki je bilo v isti časovni primerjavi manjše za 4,4 % oziroma 27,7 %, začasnimi zaustavitvami in v splošnem nižjimi ravni proizvodnje v Revozu.⁵ Med državami izstopa upad prodaje v Nemčiji, Franciji in Italiji, ki so – skupaj s Hrvaško – tradicionalno največji trgi za slovenski izvoz avtomobilov.

Slika 5: Letne spremembe salda menjave strojev in transportnih naprav

Viri: SURS, preračuni Banke Slovenije.

⁴ Količina uvoženih cestnih vozil, merjena v neto masi, je lani drugo leto zapored ostala približno nespremenjena, pri čemer je bila povprečna cena na enoto višja za 14,7 %.

⁵ Količina prodanih cestnih vozil v tujino, merjena v neto masi, je bila lani manjša za 9,1 %, povprečna cena na enoto pa višja za 5,5 %.

Hkrati se je primanjkljaj v menjavi druge transportne opreme lani povečal za 185 mio EUR, skoraj v celoti zaradi večjega uvoza, kar je najverjetneje posledica nakupa novih potniških vlakov, medtem ko je bilo povečanje presežka v menjavi različnih industrijskih,⁶ pogonskih in električnih strojev oziroma naprav 440-milijonsko.

Precej večji je bil tudi primanjkljaj v menjavi hrane in pijač, saj se je uvoz povečal (490 mio EUR) za še enkrat več kot izvoz (235 mio EUR).

Primanjkljaj je lani znašal 1,1 mrd EUR, kar je rekordnih 250 mio EUR več kot pred letom, pri čemer je vrednost uvoza poskočila za 19,3 %, izvoza pa za 14,4 %. V obeh primerih je bilo povečanje najizrazitejše od leta 2007. Po rasti izstopajo večje vrednosti nakupov mesa in mesnih izdelkov (27,6 %), mlečnih izdelkov in jajc (24,0 %), sladkorja (23,2 %) ter žit (22,8 %) iz tujine,⁷ kar je skladno s podražitvijo teh prehranskih izdelkov. Pri tem je bil uvoz tobaka in tobačnih izdelkov vrednostno večji za približno tretjino, uvoz pijač pa za petino. Prav tako so se lani močno povečali izvozni prihodki od prodaje teh izdelkov, vendar je bila rast večinoma⁸ manjša kot pri uvozu.

Nasprotno je še izrazitejši obrat v saldu blagovne menjave preprečil močan izvoz zdravil in drugih farmacevtskih izdelkov, pretežno v Rusijo.⁹

Presežek v menjavi medicinskih in farmacevtskih proizvodov se je lani povečal za 390 mio EUR, na 1,8 mrd EUR, kar je 85 mio EUR več kot pred pandemijo, pri čemer je bila vrednost izvoza večja za 23,0 % (790 mio EUR). Med trgi izstopa povečanje izvoza v Rusijo za 300 mio EUR, v manjši meri pa tudi na Hrvaško, Slovaško in v Srbijo, skupaj za 200 mio EUR. Po drugi strani se je uvoz – potem ko se je leta 2021 ohranil pri 2,1 mrd EUR¹⁰ – povečal za 19,4 % (400 mio EUR), predvsem zaradi večjega uvoza iz Nizozemske in Madžarske.¹¹

Spremembe v saldu menjave drugih proizvodov so bile lani precej manjše.

Nekoliko se je povečal primanjkljaj v menjavi nekaterih surovin,¹² materialov¹³ in kemičnih izdelkov,¹⁴ vendar je bil hkrati dosežen večji presežek v menjavi lesa in lesnih izdelkov, papirja ter tekstilnih izdelkov. Izstopata spremembi salda v dveh kategorijah, in sicer povečanje presežka v kategoriji lesa in plute v višini 110 mio EUR in približno tolikšno povečanje primanjkljaja v kategoriji kovinskih rud in odpadkov.

⁶ Stroji za posebne vrste industrije in industrijski stroji za splošno uporabo.

⁷ Absolutni zneski so razmeroma majhni: uvoz mesa in mesnih izdelkov je bil večji za 80 mio EUR, uvoz mlečnih izdelkov in jajc za 50 mio EUR, uvoz sladkorja za 20 mio EUR ter uvoz žit in izdelkov iz žit za 70 mio EUR.

⁸ Izjema so le žive živali, saj je bil njihov izvoz za 35,2 % (25 mio EUR) večji kot pred letom, uvoz pa za 14,4 % (5 mio EUR).

⁹ Zaradi poslov oplemenitenja, ki ne vstopajo v statistiko plačilne bilance, je iz izvoza medicinskih in farmacevtskih proizvodov v celoti izključena Švica.

¹⁰ Uvoz medicinskih in farmacevtskih izdelkov se je leta 2021 ohranil na ravni predhodnega leta, ko se je – predvsem zaradi večjega uvoza iz Singapurja – povečal za 590 mio EUR, na 2,1 mrd EUR.

¹¹ Povprečna izvozna cena medicinskih in farmacevtskih proizvodov (brez Švice) na enoto se je lani povišala za 16,4 %, uvozna pa za 6,0 %, medtem ko je bil količinski izvoz, merjen v neto masi, večji za 5,5 %, uvoz pa za 12,2 %.

¹² Predvsem v menjavi kovinskih rud in odpadkov, celuloze in papirnih odpadkov, kavčuka ter tekstilnih vlaken in odpadkov.

¹³ Železo in jeklo, barvne kovine (npr. aluminij) in mineralni proizvodi (npr. gradbeni materiali). Rast menjave teh proizvodov se je lani sicer nekoliko upočasnila, vendar je ostala precej nad dolgoletnim povprečjem.

¹⁴ Predvsem organski in anorganski kemični proizvodi, gnojila in plastične mase.

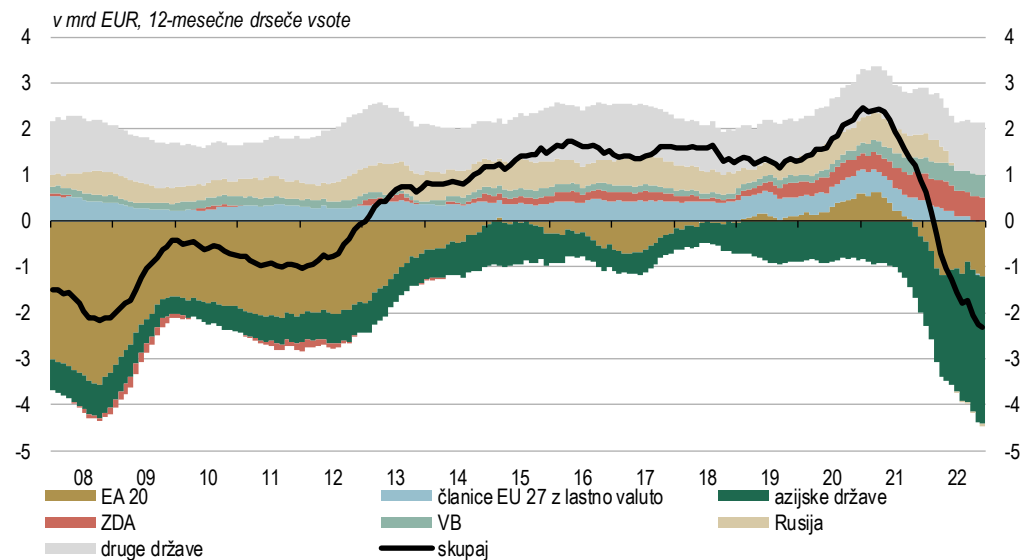
Spremembe v geografski strukturi salda blagovne menjave

Glavnina obrata v saldu blagovne menjave je po podatkih plačilne bilance izhajala iz poglobitve primanjkljaja v menjavi z Azijo in evrskim območjem ter obrata v saldu menjave z Rusijo s presežka v primanjkljaj, medtem ko je njegovo poslabšanje blažil močan izvoz na Hrvaško (slika 6).

K povečanju primanjkljaja v menjavi blaga z azijskimi državami je glavnino prispeval nakup nafte iz Savdske Arabije.

Blagovni primanjkljaj, ki ga Slovenija vseskozi ustvarja z Azijo – pretežno s Kitajsko, Savdsko Arabijo, Indijo in Turčijo –, je lani presegel 3,2 mrd EUR, kar je 1,5 mrd EUR več kot pred letom (slika 6). Pri tem je bil blagovni uvoz iz Savdske Arabije, ki se je začel opazno krepiti že jeseni 2021, vrednostno večji za 850 mio EUR, večinoma zaradi velikega porasta uvoza nafte in naftnih derivatov. Znašal je 1,2 mrd EUR, kar je nepriemerljivo več kot kdaj koli prej in verjetno kaže na diverzifikacijo virov zaradi zaostrovanja geopolitičnih napetosti.¹⁵ Močno se je okrepil tudi nakup omenjenih energentov iz Indije (za 220 mio EUR),¹⁶ medtem ko se je uvoz iz Kitajske¹⁷ povečal za 350 mio EUR, pri čemer je rast večinoma izhajala iz pospešenega uvoza električnih strojev in naprav.

Slika 6: **Geografska struktura salda blagovne menjave**

Vir: Banka Slovenije.

¹⁵ Slovenski blagovni uvoz iz Savdske Arabije je v obdobju 2005–2020 v povprečju znašal 40 mio EUR.

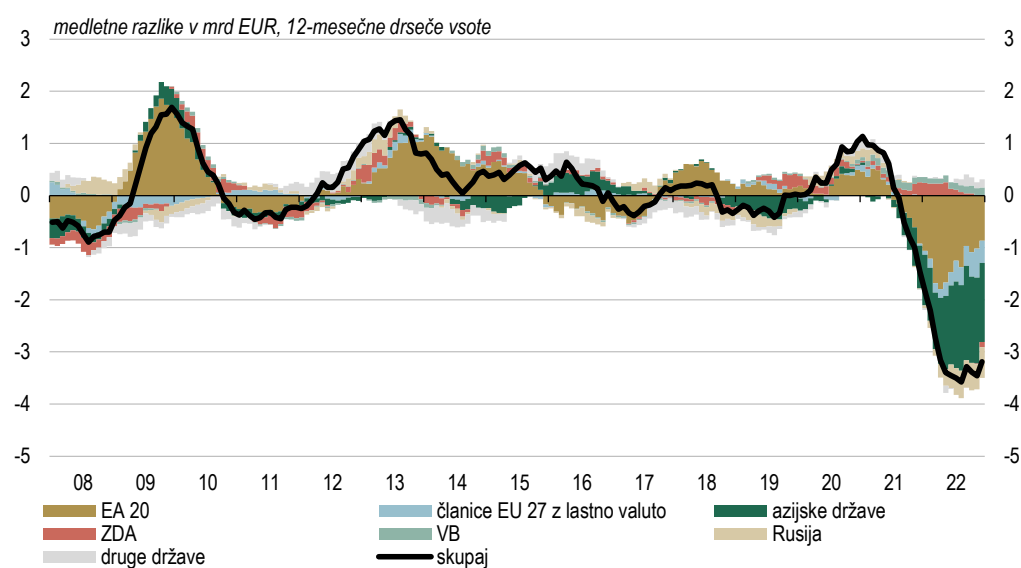
¹⁶ Uvoz nafte in njenih derivatov iz Indije je lani po podatkih SURS znašal 140 mio EUR, medtem ko je bil v obdobju 2009–2020 v povprečju 50-milijonski. Med proizvodi izstopa tudi za 85 mio EUR večji uvoz organskih kemičnih proizvodov, kar je – tako kot pri Švici in Kitajski – najverjetneje povezano s poslovanjem pomembnejšega farmacevtskega podjetja (in ne spada v statistiko plačilne bilance).

¹⁷ Podrobnejša analiza blagovne menjave s Kitajsko je opisana v [okvirju 5.1 publikacije Pregled makroekonomskih gibani, september 2022](#).

Slovenija je v letu 2022 prvič beležila primanjkljaj v blagovni menjavi z Rusijo.

Presežek v blagovni menjavi z Rusijo v višini 520 mio EUR iz leta 2021 se je prevesil v primanjkljaj v vrednosti 70 mio EUR v letu 2022 (slika 6). Obrat je bil ob zaostritvi razmer na svetovnih energetskih trgih posledica nominalno precej močnejšega uvoza mineralnih goriv in maziv, tako nafte kot plina, njegovo poslabšanje pa je zaviral večji izvoz medicinskih in farmacevtskih izdelkov, ki niso del sankcij EU. Ta je dosegel 640 mio EUR, kar je približno še enkrat toliko kot v povprečju obdobja 2005–2021. Razlog je v višjih cenah, saj se je količina prodaje teh proizvodov glede na leto 2021 zmanjšala.

Slika 7: Prispevki (skupin) držav k spremembi salda blagovne menjave

Vir: Banka Slovenije.

Blagovni primanjkljaj, ki ga Slovenija izkazuje do članic evrskega območja, je lani dosegel 1,2 mrd EUR.

Presežek v menjavi blaga s članicami evrskega območja se je po plačilnobilančnih podatkih že leta 2021 prevesil v primanjkljaj (325 mio EUR), ki se je lani povečal na 1,2 mrd EUR (slika 6). Glavnina poslabšanja izhaja iz poglobitve primanjkljaja v blagovni menjavi z Italijo¹⁸ in Nizozemsko¹⁹ ter manjšega presežka v menjavi s Francijo²⁰ (slika 8).

¹⁸ Blagovni primanjkljaj v menjavi z Italijo se je lani poglobil za 470 mio EUR, na 830 mio EUR, kar je največ po letu 2017 in večinoma posledica upada izvoza cestnih vozil.

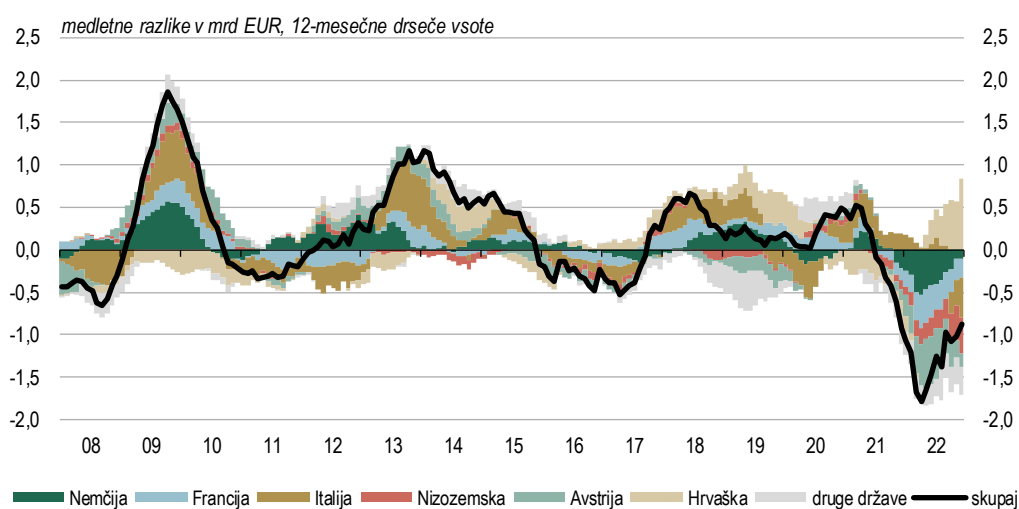
¹⁹ Primanjkljaj v menjavi z Nizozemsko se je lani povečal za 420 mio EUR, na 950 mio EUR, kar je največ do zdaj. Glavni razlog je v manjšem presežku v menjavi cestnih vozil (zaradi upada izvoza ob hkratnem povečanju uvoza), v nekoliko manjši meri pa tudi v večjem uvozu medicinskih in farmacevtskih proizvodov.

²⁰ Presežek v blagovni menjavi s Francijo se je lani zmanjšal za 230 mio EUR, na 400 mio EUR. Pri tem je bil presežek v menjavi cestnih vozil manjši za 220 mio EUR, saj se je njihov izvoz ob hkratnem povečanju uvoza (za 30,0 %) zmanjšal za 15,1 %.

Skupni upad blagovne menjave je blažila okrepljena prodaja energentov na Hrvaškem.

Presežek v blagovni menjavi s Hrvaško je lani znašal 1,7 mrd EUR, kar je 840 mio EUR več kot pred letom in največ do zdaj (slika 8). Pri tem se je vrednost izvoza blaga povečala za 43,4 % (za 1,4 mrd EUR, na 4,5 mrd EUR), pretežno kot posledica močnejšega reeksporta mineralnih goriv in maziv, zlasti nafte in naftnih derivatov, kar je večinoma povezano s širitvijo poslovanja družbe Petrol. Po drugi strani se je rast uvoza prepolovila na 23,0 %, predvsem zaradi manjšega prispevka elektrike. Uvoz električne energije se je močno povečal že leta 2021, in sicer s 40 mio EUR na 460 mio EUR, lani pa je znašal 650 mio EUR, kar je posledica prenosa elektrike skozi Hrvaško v Slovenijo in naprej v Italijo.

Slika 8: Prispevki držav k spremembi salda blagovne menjave s članicami evrskega območja

Vir: Banka Slovenije.